gyventojų slėptuvė, sunaikinta Livonijos ordino 1372 m. rugpjūčio mėn. žygio į šias vietas metu. Nesmarkiai įtvirtinta tarp pelkių esančioje kalvelėje įrengta slėptuvė buvo užimta ir sudeginta su visais joje buvusiais žmonėmis. Šukionių piliakalnyje surasti tiksliai datuojami dirbiniai gali labai pasitarnauti XIV a. senienų chronologijai nustatyti.

Gintautas ZABIELA

Exploration of Šukioniai Hill-fort in 1998

In 1998, LIH explored Šukioniai Hill-fort (Central Lithuania, Kėdainiai district). It used to be a hideout which slopes were 2,5 m high, the diameter of the flat hilltop was 10 m and it was surrounded by a rampart of 0,5 m high. This hideout was burned down by the Army of the Livonian Order in 1372. During the exploration well-preserved charred logs of a wooden defensive wall, farmer's property – an iron scythe and 2 hoes – were found (Fig. 11).

Vladas ŽULKUS

TYRINĖJIMAI PLATELIŲ EŽERO ĄŽUOLŲ SALOJE

1998 m. Klaipėdos universiteto VLPIC ir Istorijos katedra toliau žvalgė Ąžuolų salos senovinę gyvenvietę prie Platelių ežero (Plungės r.) V pakrantės. Žvalgomiesiems archeologiniams tyrinėjimams šioje vietoje lėšų skyrė KVAD.

Nedideli žvalgomojo pobūdžio 1997 m. kasinėjimai (žr. *ATL 1996 ir 1997 metais*, V., 1998, p. 125–127) neleido atsakyti į svarbiausius klausimus: kokio laikotarpio bei pobūdžio šis paminklas, susidėjęs iš 3-ijų nedidelių salelių, ir kaip buvo apstatytos ir naudojamos salos.

1998 m. liepos mėn. buvo tyrinėta 3-jose vietose – perkasoje Nr. 2 (1997 m. planuotos, bet nekastos perkasos vietoje), plote Nr. 3 bei plote Nr. 4 (perkasų ir plotų numeracija tęsiama). Iš viso ištirti 164 m^2. Plotai Nr. 2 ir Nr. 3 („pilkapis“) buvo iškasti Vidurinėje saloje, o plotas Nr. 4 – pietinėje saloje. Perkasa Nr. 2 kasta statmenai pylimėliui P salos krašte. Pylimo viršus yra 2,6–2,7 m aukščiau ežero vandens lygio – H_{abs} apie 150,3 m (1998 m. liepos mėn. ežero lygis buvo

H_{abs} 148,0 m). Įžeminiame žvyre (nuo 15 cm gylio) nebuvo pastebėta jokių stulpaviečių ar kokių nors dėmių, neaptikta radinių. Vidurinės salos P dalies pylimo tyrinėjimai perkasoje Nr. 2 neatskleidė jokių žmonių veiklos pėdsakų, tad į klausimą, ar šis pylimas yra natūralios, ar dirbtinės kilmės, ar jo viršuje buvo įtvirtinimų, atsakymo neturime. Labai tikėtina, jog šis pylimas buvo taisytas ir sutvirtintas žmonių, kaip ir Pietinės salos R pylimas (1997 m. tyrinėjimai), tačiau, viršūnei nuslinkus, šie pėdsakai sunyko.

Pagrindinis 1998 m. tyrinėjimų objektas buvo taisyklingos formos sampilas – „pilkapis" Vidurinės salos PR krašte. Jis yra apie 25–30 m dydžio pagrinde ir iki 2,7 m aukščio (jo viršaus H_{abs} apie 150,3 m). Plote Nr. 3 buvo ištirtas kalvos vakarinis segmentas. Jau 10–15 cm gylyje rastas rusvas smulkus įžeminis žvyras su nedideliais rieduliais. Apie 5 m nuo kalvos centro aptikta lyg ir 2 m pločio akmenų juosta apie kalvos viršūnę, be to, atsirado blyškių pilkų įvairaus dydžio dėmių – 17–22 cm dydžio 6 stulpaviečių žymių. Kelios stulpavietės sudarė netaisyklingą eilutę Š–P kryptimi. Atstumai tarp stulpaviečių – 40–85 cm.

Per 7 m nuo nuo kalvos viršaus buvo 2,5–3 m pločio didesnių akmenų juosta, joje daugiau ir mažesnių akmenukų. Susidarė įspūdis, jog akmenys gulėjo koncentriškais apskritimais, tarp kurių buvęs apie 1 m tarpas. Ploto V dalyje, kalvelės apačioje, akmenų labai sumažėjo, nebuvo ten ir stulpaviečių. „Pilkapio" papėdėje, 0,55–0,85 m gylyje, rasta apie 1 m pločio ir apie 30 cm griovelio žymių. Aukščiau griovelio akmenys kai kur gulėjo vienas ant kito dviem lygiais.

Kasinėjimai plote Nr. 3 paneigė dirbtinę „pilkapio" kilmę – tai natūrali, ledynams tirpstant, palikta kalvelė, kuria pasinaudojo žmonės. Nedidelėje apskritoje, apie 50 m^2 dydžio aikštelėje yra stovėjęs stulpinis statinys. Aikštelės kraštą galėjo supti iš akmenų sukrauta siena, o dar viena panaši galėjo būti apie 4 m žemiau viršutinės, kalvos pašlaitėje. Kalvelė apačioje, atrodo, buvo apkasta grioveliu. Norint nustatyti ant „pilkapio" buvusio pastato dydį ir paskirtį, reikėtų ištirti visą jo viršūnę.

Plotas Nr. 4 kasinėtas Pietinės salos Š dalyje, kur baigiasi R pylimo PR kampas, šalia griovio, skyrusio Pietinę ir Vidurinę salas. Ten, 1997 m. imant grunto pavyzdžius, 0,16 m gylyje pastebėtas degėsių sluoksniukas. Plotelis gulėjo beveik horizontalioje aikštelėje, kurios H_{abs} buvo 148,8–149 m, t. y.

sala šioje vietoje iškilusi virš vandens vos apie 1 m. Apie 0,2 m gylyje aptiktas iki 20 cm storio kultūrinis sluoksnis – rusvas priesmėlis su padrikais nedideliais akmenimis ir retais angliukais. Akmenys aiškiai sudarė kontūrą. Daugiau akmenų buvo pasklidę apie tamsesnę dėmę. Kai kurie iš akmenų ploto viduryje buvo perdegę, gulėjo krūvelėje, buvo daugiau angliukų – rasta židinio vieta. Radinių neaptikta, tik atsitiktinai rasta nedidelė titnago nuoskalėlė.

Ištirta dėmė ir akmenys, sudarantys statmenas juostas, apibrėžė nedidelio, maždaug 3 m pločio ir apie 4 m ilgio pastatėlio kontūrą. Ties jo viduriu, arčiau ŠR sienos, buvo iš akmenų sukrautas antžeminis židinys. Įeinama į namą, atrodo, buvo iš ŠV galo. Pastatas orientuotas statmenai grioviui, skyrusiam Pietinę ir Vidurinę salas, t. y. ŠV–PR kryptimi. Nuo šio griovio jis buvo apie 12 m atstumu, tarp namo ir griovio daugiau jokių apstatymo žymių neaptikta. Akmenys rodo, jog pastatėlis turėjo nedidelius pamatus, o tai, jog neaptikta jokių stulpaviečių pėdsakų, patvirtina, kad šis namas buvo rentinis.

Žvalgomieji archeologiniai tyrinėjimai Ąžuolų saloje 1998 m. nors ir neatsakė į visus klausimus, iš dalies papildė žinias apie šį paminklą – buvo rasta naujų pėdsakų, kuriuos paliko žmonių bendruomenė, kadaise gyvenusi įtvirtintame Ąžuolų salos komplekse. Pietinė sala buvo įtvirtinta pylimais ir tvoromis, apstatyta gyvenamaisiais rentiniais pastatais (pastatų įvairovė bei apstatymo tankis nežinomi). Vidurinėje saloje, ant apskritos kalvos, buvo neaiškios paskirties stulpinis pastatas. Ar būta pastatų kitur, nežinome. Nežinia, ar buvo ir kaip atrodė Vidurinės salos gynybiniai įtvirtinimai, kol kas visai nieko nežinome apie Šiaurinę salą.

Kasinėjant neaptikta radinių – tai rodo, jog žmonės čia gyveno labai trumpai. Ąžuolų salos chronologijai nustatyti turime tik netiesioginių duomenų – stulpiniai (ant „pilkapio“) ir rentiniai pastatai (Pietinėje saloje) leistų spėti žmones Ąžuolų salose gyvenus apie X–XI a.

Vladas ŽULKUS

Investigations in the Ąžuolai Island of the Lake Plateliai.

In 1998, WLPCH and Department of History of Klaipėda University continued to survey the ancient settlement of Ąžuolai Island on the western bank of Lake Plateliai (Plungė district).

Minor survey excavations in 1997 did not give the answers to the main questions: To what period does this site belong? What kind of site is it which consists of three small islands in the north and in the south? How were those islands built and how were they used?

In 1998, the total area of 164 m^2 was explored. The exploration of the southern part of the Middle Island did not discover any feature of human activities, therefore the questions whether this hill-fort is natural or artificial and whether it has any fortification were not answered.

Pilkapis (Barrow) in the Middle Island is a natural hill. On the flat hilltop of 50 m^2 there was a building encircling top of the hill-fort. The edge of the hilltop might have been surrounded by a stone fence, and one more similar fence might have been 4 m lower than the previous one, on the slope of the hill. Narrow ditch could have been at the foot of the hill.

On the northern part of the Southern Island, next to the ditch, which separated the Southern and Middle Islands, some features of a building of lafted structure of 3 m wide and 4 m long were discovered. In the middle of it there was a overground stone hearth.

According to those data, people in Ąžuolai Island lived in the 10-11th centuries.